

ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Παραγωγικό σύστημα

- ◉ Κάθε εκμετάλλευση έχει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.
- ◉ Οι ιδιαιτερότητες υπάρχουν λόγω διαφοροποίησης στη διαθεσιμότητα των πόρων και της κατάστασης στο νοικοκυριό (στάδιο της οικογένειας κλπ)
- ◉ Το νοικοκυριό, οι διαθέσιμοι πόροι, οι ροές των πόρων και οι αλληλεπιδράσεις στο επίπεδο της εκμετάλλευσης ορίζουν το παραγωγικό σύστημα της εκμετάλλευσης
- ◉ Οι παραγωγοί βλέπουν, αντιλαμβάνονται την εκμετάλλευσή τους σαν ένα σύστημα, όπου μια ποικιλία πόρων είναι έστη διάθεσή τους για να τους χρησιμοποιήσουν με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών τους

Γεωργικό σύστημα

- Ένα σύνολο παραγωγικών συστημάτων που έχουν σε γενικές γραμμές παρόμοια διαθεσιμότητα και κατανομή πόρων, περιορισμούς, επιχειρηματική λογική στρατηγικές, τρόπο ζωής και αναπαραγωγής του νοικοκυριού και για τα οποία τόσο οι καλλιεργητικές παρεμβάσεις όσο και οι ευρύτερες στρατηγικές για την ανάπτυξή τους είναι λογικό να είναι παραπλήσιες.

Πόροι

- ⦿ Φυσικοί πόροι (γαίες, πηγές νερού και πρόσβαση σε κοινά αγαθά)
- ⦿ Το κλίμα και η βιοποικιλότητα
- ⦿ Ανθρώπινο κεφάλαιο
- ⦿ Κοινωνικό κεφάλαιο
- ⦿ Χρηματικό κεφάλαιο

Εξωτερικοί παράγοντες

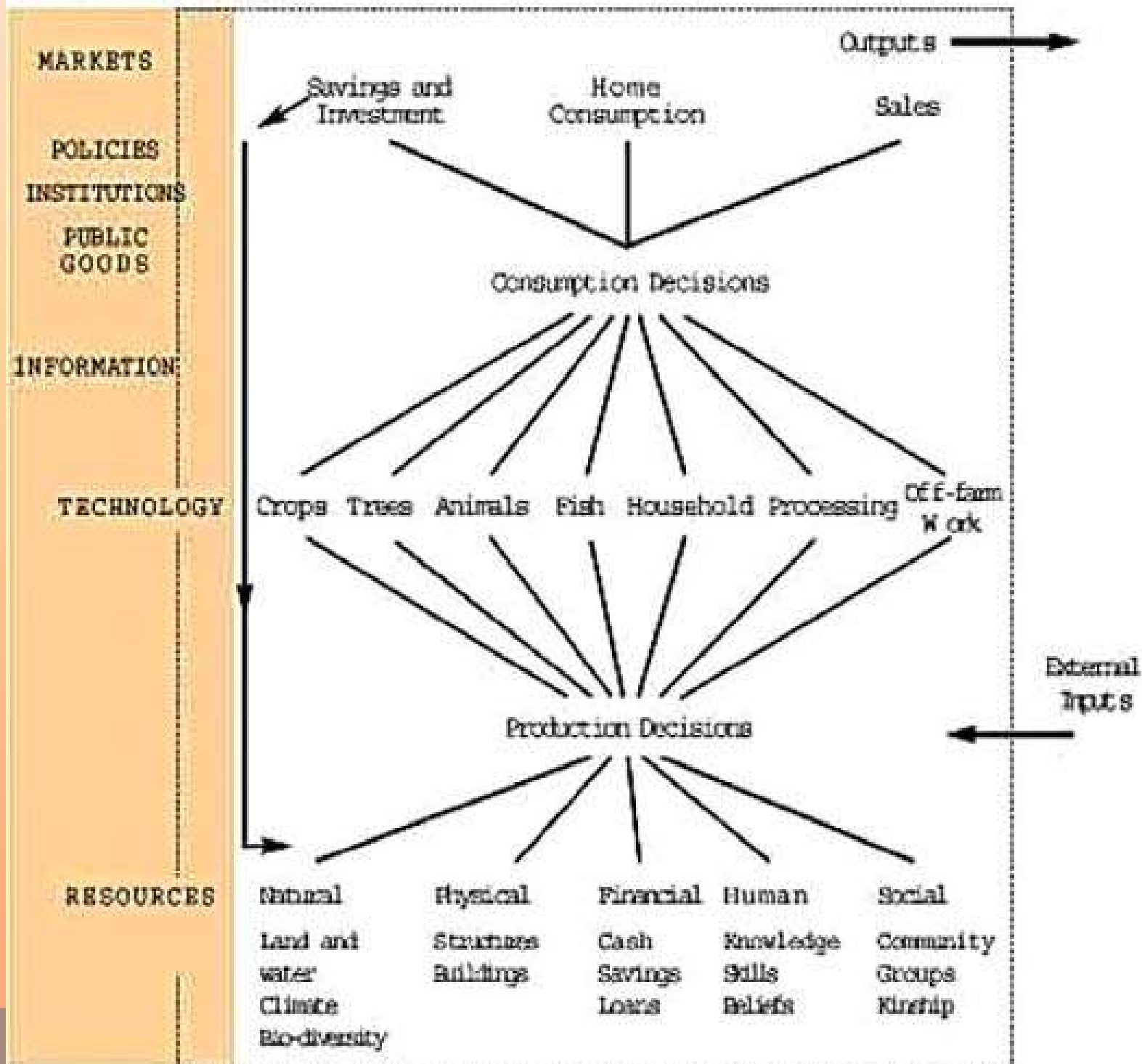
- ⊙ Το σύστημα παραγωγής
  - Πολιτικές
  - Θεσμοί
  - Αγορές
  - Πληροφόρηση
  - Γνώση
- ⊙ Κατ' αντιστοιχία και το γεωργικό σύστημα επηρεάζεται από τους ίδιους παράγοντες

DETERMINANTS

FARMING SYSTEM

External

Internal

Κατηγοριοποιήσεις με βάση

- ⊙ Τη διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων
  - i. Διαθεσιμότητα υδατικών πόρων
  - ii. Κλίμα
  - iii. Το ανάγλυφο, γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά
  - iv. Μέγεθος εκμετάλλευσης (διαθεσιμότητα γης)
  - v. Τοποθεσία
- ⊙ Το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της γεωργικής δραστηριότητας και του νοικοκυριού
  - Μονοκαλλιέργεια, εξειδίκευση ή ποικιλία
- ⊙ Την εντατικότητα των παραγωγικών δραστηριοτήτων

Κατηγοριοποίηση με βάση κυρίως τη διαθεσιμότητα φυσικών πόρων

- ◉ Αρδευόμενα συστήματα
- ◉ Ξηρικά (μη αρδευόμενα) συστήματα σε υγρές περιοχές με αφθονία φυσικών πόρων
- ◉ Ξηρικά συστήματα σε περιοχές με κλίση και υψόμετρο
- ◉ Ξηρικά συστήματα σε ξηρές περιοχές χαμηλής γονιμότητας
- ◉ Συστήματα συνύπαρξης
- ◉ Περιαστικά συστήματα (βασισμένα στην αστική αγορά)

Καθοριστικοί παράγοντες για το δυναμικό ενός συστήματος

- ⦿ Καταλληλότητα διαθέσιμων πόρων
- ⦿ Πρόσβαση σε υποδομές και υπηρεσίες (π.χ. αγορά)
- ⦿ Η διαπίστωση των εμποδίων, περιοριστικών παραγόντων.

Στρατηγικές των εκμεταλλεύσεων =>γεωργικών συστημάτων

- ⊙ Εντατικοποίηση του υπάρχοντος συστήματος.
- ⊙ Διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων.
- ⊙ Επέκταση.
- ⊙ Αύξηση εισοδήματος εκτός εκμετάλλευσης.
- ⊙ Έξοδος από τη γεωργία.

Εντατικοποίηση του υπάρχοντος παραγωγικού συστήματος

- ⦿ Αύξηση της φυσικής και οικονομικής παραγωγικότητας του υπάρχοντος συστήματος.
- ⦿ Όλους τους κλάδους του παραγωγικού συστήματος

Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων

- ⊙ Αλλαγές στη δομή και τη διάρθρωση της επιχείρησης με στόχο την αύξηση του εισοδήματος ή/και τη σταθεροποίηση του εισοδήματος
  - Νέοι κλάδοι
  - Επέκταση των υπαρχόντων
- ⊙ Καθορίζεται από τις συνθήκες της αγοράς τις ευκαιρίες που ανοίγονται
- ⊙ Μεταποίηση εντός της εκμετάλλευσης ή/και άλλη εντός της εκμετάλλευσης δραστηριότητα

Επέκταση

- ⊙ Χρησιμοποιούμενη έκταση
- ⊙ Κοπάδι
- ⊙ Όχι πάντα με αγορά
- ⊙ Παραδείγματα
  - οι ακτήμονες
  - Ενοικίαση
  - Παραχώρηση
- ⊙ Αλλαγή χρήσης γης

Αύξηση του εισοδήματος εκτός εκμετάλλευσης είτε γεωργικού είτε εξω-γεωργικού

- ⦿ Εποχιακή μετακίνηση
- ⦿ Εξωγεωργικό εισόδημα όταν οι ευκαιρίες απασχόλησης είναι κοντά

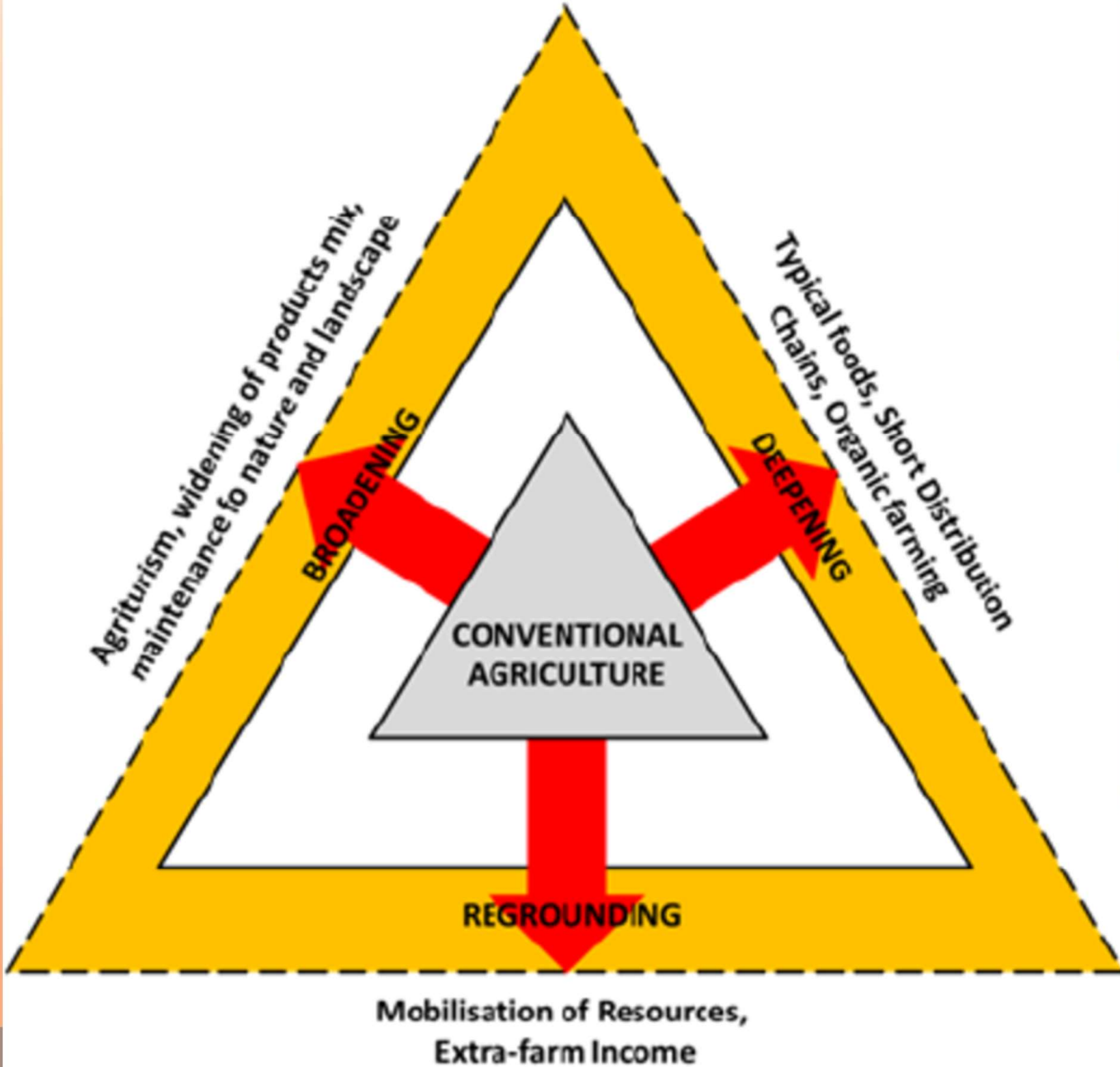
Έξοδος από τη γεωργία

- ⦿ Πλήρης εγκατάλειψη της γης
- ⦿ Μετανάστευση ή παραμονή

Παραδείγματα από την ελληνική πραγματικότητα

- ◎ Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποια παραδείγματα;
  - Εντατικοποίηση του υπάρχοντος συστήματος.
  - Διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων.
  - Επέκταση.
  - Αύξηση εισοδήματος εκτός εκμετάλλευσης.
  - Έξοδος από τη γεωργία.

*Agriturism, widening of products mix,
maintenance fo nature and landscape*

BROADENING

*Typical foods, Short Distribution
Chains, Organic farming*

DEEPENING

**CONVENTIONAL
AGRICULTURE**

REGROUNDING

**Mobilisation of Resources,
Extra-farm Income**

Ένα δυναμικό υπόδειγμα για την
εξέλιξη των γεωργικών
συστημάτων

Καθοριστικοί παράγοντες για την εξέλιξη ενός γεωργικού συστήματος

- Φυσικοί πόροι και κλίμα
- Επιστήμη και τεχνολογία
- Απελευθέρωση του εμπορίου και ενδυνάμωση των αγορών
- Πολιτικές, θεσμοί και δημόσια αγαθά
- Πληροφορία και ανθρώπινο κεφάλαιο

Φυσικοί πόροι

- ⊙ Η αλληλεπίδραση πόρων – κλίματος – ανθρώπου καθορίζει η φυσική βάση.
- ⊙ Επιπτώσεις της αύξησης του πληθυσμού
  - Χρήση γης
    - Επέκταση της γεωργίας - συγκρούσεις
  - Εντατικότητα
    - Εκμετάλλευση της γόνιμης
  - Βιοποικιλότητα
    - Ειδών – Οικοσυστημάτων - Γενετική
  - Διαθεσιμότητα καλλιεργούμενης γης, $\frac{1}{2}$ σε 40 χρόνια
  - 90% της διαθέσιμης σε δύο περιοχές αλλά το 70% αυτής έχει περιορισμούς
  - Η αναμενόμενη επέκταση στις αναπτυσσόμενες χώρες με το μισό του ρυθμού που παρατηρήθηκε έως τώρα.
  - Σταθεροποίηση του γεωργικού πληθυσμού.

Κλίμα

- ◎ Η αλλαγή του κλίματος
  - Τροπικές και υποτροπικές περιοχές
  - Ξηρασία- πλημμύρες
  - Αυξημένη συχνότητα ακραίων καιρικών φαινομένων

Επιστήμη και τεχνολογία

- ◉ Η μέχρι τώρα πορεία της έρευνας επιτυχημένη
- ◉ $\frac{3}{4}$ της αύξησης παραγωγής λόγω βελτίωσης των αποδόσεων
  - Διατροφική ασφάλεια
  - Προσβάσιμα τρόφιμα
- ◉ Αλλά εστίαση της έρευνας
  - Ανισότητες (σιτηρά – εξαγωγή – εκτός μικροί -κτηνοτροφία)
  - Εξειδίκευση στα ενδιαφέροντα, εντατικοποίηση.
  - Παραμέληση της αποδοτικότητας εργασίας, προσαρμοσμένη τεχνολογία, βιωσιμότητα μικρών νοικοκυριών και γεωργίας
- ◉ Διαφαινόμενες αλλαγές
  - Παραγωγικότητα συστημάτων
  - Στόχευση στις γυναίκες και στα φτωχότερα νοικοκυριά
  - Συνεργασία ιδιωτικού δημόσιου τομέα
  - Επικέντρωση στα προβλήματα των γεωργών, ενδογενή γνώση σε συνδυασμό με την σύγχρονη τεχνολογία.

Απελευθέρωση του εμπορίου και ενδυνάμωση του ρόλου των αγορών

- ◉ Στρεβλώσεις λόγω εκτεταμένων παρεμβάσεων.
- ◉ Επιβράδυνση της ανάπτυξης
- ◉ Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις
  - Απελευθέρωση εμπορίου μείωση επιδοτήσεων
- ◉ Αποτελέσματα;
- ◉ Ειδικά μέτρα για τη γεωργία
- ◉ WTO

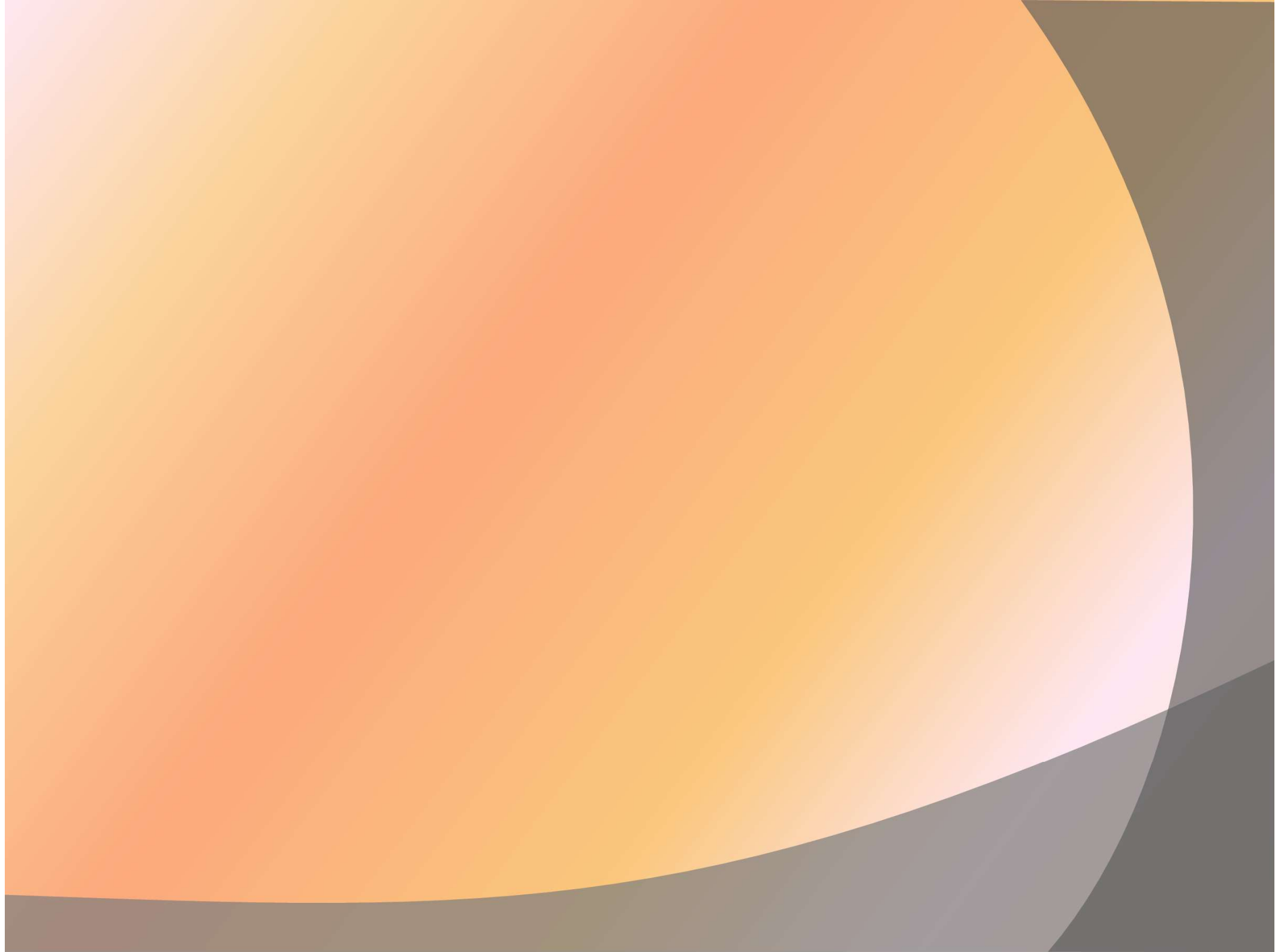
Πολιτικές, θεσμοί, δημόσια αγαθά

- ◉ Κυριότερη παρέμβαση η απελευθέρωση και οι διαρθρωτικές αλλαγές.
- ◉ Η εθνική αυτάρκεια έπαψε να είναι βασικός στόχος αλλά η διατροφική ασφάλεια του νοικοκυριού ακόμα είναι .
- ◉ Η αποτελεσματικότητα των πολιτικών των παρεμβάσεων αποκτά ιδιαίτερη σημασία.
- ◉ Αποκέντρωση αλλά και αυξημένος ρόλος της κοινωνίας των πολιτών και του ιδιωτικού τομέα, μείωση των δημοσίων επενδύσεων σε υπηρεσίες κοινής ωφελείας.
- ◉ Προβλήματα
  - Ο ιδιωτικός τομέας δεν ανταποκρίθηκε
    - ◉ Χρηματοδότηση, έρευνα, εφαρμογές, εκπαίδευση,, υγεία, υποδομές.
- ◉ Διαχείριση φυσικών πόρων

Πληροφορία και ανθρώπινο κεφάλαιο

- ⦿ Αυξανόμενης της εντατικότητας αλλά και της ενσωμάτωσης στο σύστημα της αγοράς αυξάνεται η ανάγκη για πληροφόρηση και γνώση. Κύριος περιοριστικός παράγοντας.
- ⦿ Ανισότητες στην πρόσβαση
- ⦿ Αλλά και για βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.
- ⦿ Ο ρόλος της γυναίκας, πιο σημαντική αλλά και καλύτερη στήριξη;

Συστατικά ενός γεωργικού συστήματος

◎ Δομικά συστατικά:

- Στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος (χαρακτηριστικά του εδάφους, κλίματος, φυσικής βλάστησης, κλπ).
- Στοιχεία κοινωνικοοικονομικά του ανθρώπινου πληθυσμού (δημογραφικά χαρακτηριστικά, οικονομική οργάνωση, φύση των κοινωνικών σχέσεων)
- Στοιχεία τεχνικά αξιοποίησης του αγροτικού περιβάλλοντος (καλλιεργητικές και ζωοτεχνικές τεχνικές, εργαλεία, φυτικό υλικό, τρόποι διεύθυνσης του περιβάλλοντος).

Μελέτη λειτουργίας ενός γεωργικού συστήματος

- ◎ **Κοινωνική οργάνωση και χρήση και διαχείριση των πόρων του φυσικού περιβάλλοντος**
  - Τρόπος χρήσης της γης:
    - Οικειοποίηση, χρήση, ανταλλαγή
    - Κατανομή της έγγειας ιδιοκτησίας στις διάφορες κοινωνικές ομάδες
  - Κοινωνική οργάνωση και διαχείριση άλλων φυσικών πόρων:
    - Νερό (μεταφορά, χρήση, δικαιώματα νερού,...)
    - Φυσική βλάστηση (βόσκηση, δάση, κοινές εκμεταλλεύσεις: προστασία, περιορισμοί,...)
    - Πανίδα
  - Πολυπλοκότητα και βαθμοί πολυπλοκότητας των κανόνων διαχείρισης των φυσικών πόρων.
    - Σπανιότητα
    - Στρατηγικός χαρακτήρας

Μελέτη λειτουργίας ενός γεωργικού συστήματος

◎ Σχέσεις μεταξύ κοινωνίας και τεχνικών

- Διαχείριση και οργάνωση της εργασίας
  - μέση ημερήσια διάρκεια εργασίας,
  - παραγωγικότητα (δείκτης του σταδίου εξέλιξης των αγροτικών κοινωνιών).
- Μορφή και τρόποι εργασίας εντός των μονάδων παραγωγής:
  - Κατανομή καθηκόντων ανάλογα με το φύλο και την ηλικία
- Μορφή και τρόποι εργασίας στην κοινωνία:
  - σκλαβιά, κολλήγες, μισθωτοί, αλληλοβοήθεια,...
- Τεχνικά μέσα:
  - Δύναμη έλξης (χειρωνακτική, ζωική, μηχανική)
  - Βαθμός χρησιμοποίησης εισροών
  - Φύση των εργαλείων
- Επίδραση των τεχνικών μέσων στην παραγωγικότητα της εργασίας:
  - Δείκτης του σταδίου της εξέλιξης στη διαδικασία εκμετάλλευσης του περιβάλλοντος και των πόρων του.
- Συνάρθρωση τεχνικών και κοινωνίας:
  - Στοιχεία εμβληματικά: ένα καλλιεργούμενο είδος (ρύζι, χουρμαδιά, αμπέλι), ένα ζωικό είδος (αγελάδες, καμήλες, βουβάλι), ένα τύπος οργάνωσης του χώρου (φυτικοί φράχτες), ένα εργαλείο (μαχαίρι).

Μελέτη λειτουργίας ενός γεωργικού συστήματος

◎ Σχέσεις μεταξύ τεχνικών και φυσικού περιβάλλοντος

- Βαθμοί σχέσεων (τεχνολογικό επίπεδο, χειραφέτηση από τους εξαναγκασμούς του περιβάλλοντος).

◎ Σχέσεις μεταξύ των τριών στοιχείων του γεωργικού συστήματος

- Κοινωνικοί κανόνες που επικρατούν στην κατανομή και τη χρήση των εδαφών σε σχέση με τις τεχνικές αξιοποίησης αυτών των εδαφών (δάνειο γης).